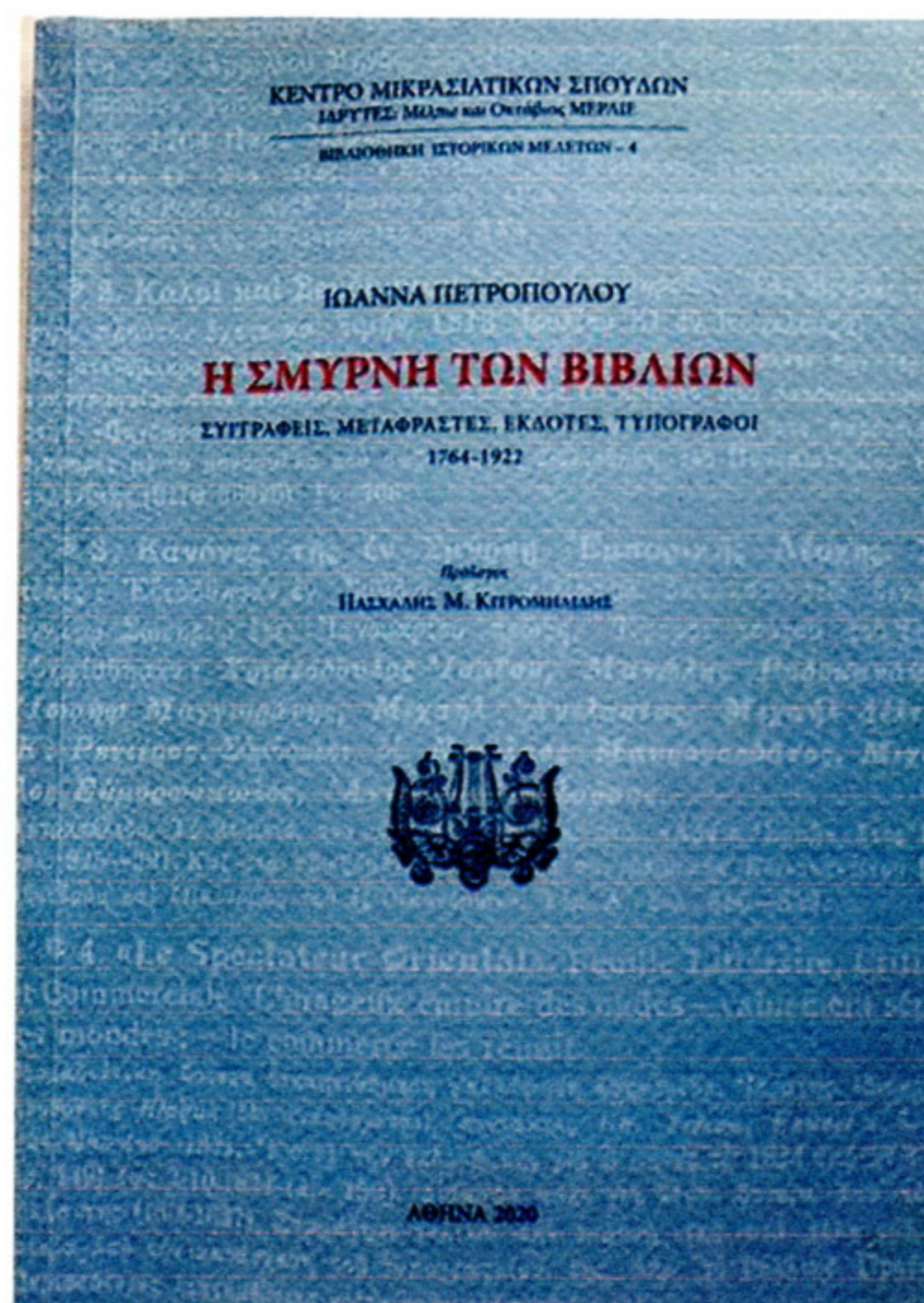

16 Ιουλίου 2020

ΒΙΒΛΙΟ

ΒΙΒΛΙΟ 13.07.2020 : 10:41

Το «θερμοκήπιο πολιτισμού» που λεγόταν Σμύρνη

Ετικέτες: [Κριτική](#)**ΙΩΑΝΝΑ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ****Η Σμύρνη των βιβλίων. Συγγραφείς, μεταφραστές, εκδότες, τυπογράφοι. 1764-1922**
εκδ. Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών σελ. 204

Καθώς πλησιάζει η συμπλήρωση εκατό χρόνων από τη Μικρασιατική Καταστροφή, το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών προτείνει την ευκαιρία ανάκτησης της Σμύρνης μέσα από τη βιβλιογραφική παραγωγή της. Κυκλοφορεί σε ψηφιακό δίσκο τη «Σμυρναϊκή βιβλιογραφία 1764-1922» και μαζί τη γοητευτική εξιστόρηση της περιπέτειας των βιβλίων στην ιωνική πρωτεύουσα από την ιστορικό Ιωάννα Πετροπούλου – την έκδοση, την ανάγνωση, τη διάδοση, αλλά και την κατοπινή μάχη για την απογραφή τους. Με αυτό τον τρόπο, παρατηρεί προλογικά ο Πασχάλης Κιτρομηλίδης του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, εξασφαλίζεται ένας διάλογος ανάμεσα στους θρύλους που περιστοιχίζουν την πολύβουη, πολυπολιτισμική, πολύπαθη Σμύρνη και την επιστημονική έρευνα έτσι ώστε να αποκτήσουμε μια ιστορικότερη εικόνα του παρελθόντος.

Προϊόν συνεργασίας του Κέντρου με το Βιβλιολογικό Εργαστήριο «Φίλιππος Ηλιού», ο ψηφιακός δίσκος της βιβλιογραφίας περιλαμβάνει 2.537 λήμματα βιβλίων, φυλλαδίων, μονόφυλλων, εφημερίδων και περιοδικών στα ελληνικά, **Απόρρητο**

τα φραγκοχιώτικα και τα καραμανλίδικα. Αρχικό κορμό της εργασίας αποτέλεσε, όπως εξηγεί η συγγραφέας, η πολύτιμη καταγραφή του ιατρού συλλέκτη Αθανασίου Χατζηδήμου (1910-1967), μιας εμβληματικής προσωπικότητας που γεννήθηκε στο Αϊδίνι, ενηλικιώθηκε στη Μυτιλήνη, σπούδασε ιατρική στο Παρίσι, έλαβε μέρος στον ισπανικό Εμφύλιο και στον ελληνοϊταλικό πόλεμο, εργάστηκε στην Αθήνα ως ιδιωτικός ιατρός και διευθυντής νευρολογίας στην Πολυκλινική Αθηνών, υπήρξε συνεργάτης της Επιθεώρησης Τέχνης και συλλέκτης σπάνιων βιβλίων. Η δική του εργασία κατέγραψε 940 βιβλία αντλημένα από δέκα ιδιωτικές και δημόσιες βιβλιοθήκες. Τη βιβλιογραφική συγκομιδή Χατζηδήμου τριπλασίασαν η Σάντρα Βρέττα και η Πόπη Πολέμη εκμεταλλευόμενες την εργασία του Βιβλιολογικού Εργαστηρίου έτσι ώστε να επεκτείνουν την έρευνά τους στους καταλόγους 264 ελληνικών και ξένων βιβλιοθηκών.

Η «Βιβλιογραφία», εξηγεί η Ιωάννα Πετροπούλου, δεν συνιστά απλό άθροισμα λημμάτων αλλά απομνημειώνει την ιστορία της πόλης στην εξελικτική πορεία της. Μέσα από την εκδοτική παραγωγή παρακολουθούμε τη διαδικασία ανάπτυξης της πόλης, την άνοδο των μεσαίων στρωμάτων –εμπόρων, δικηγόρων, δημοσιογράφων, δασκάλων και γιατρών– την άνθηση της παιδείας, τον όψιμο νεωτερισμό της ανάγνωσης, τη διάδοση της ελληνικής εθνικής ιδέας. Η πόλη έτσι που συγκροτήθηκε από μεταναστευτικά πληθυσμιακά ρεύματα, αρχίζει από τα μέσα του 19ου αιώνα να σημειώνει αλματώδη πρόοδο, αφήνοντας πίσω το πρώτο στάδιο της λάσπης και της ρυπαρότητας για να μετατραπεί σε κοσμοπολίτικο «θερμοκήπιο πολιτισμού» και συγχρόνως σε λίκνο της ιδέας του ελληνικού εθνισμού. Το πρώτο γνωστό ελληνικό βιβλίο που τυπώθηκε στη Σμύρνη καταγράφεται το 1764. Μεσολαβεί εβδομήντα χρόνων σιωπή για να φτάσουμε στη δεύτερη καταγραφή το 1832 – και κατόπιν στο δεύτερο μισό του αιώνα, όπου πραγματοποιήθηκε μια τόσο αλματώδη ανάπτυξη οικονομίας, παιδείας και θεσμών, ώστε, σύμφωνα με τα σημερινά στοιχεία να προκύπτει πως στη διάρκεια του 19ου αιώνα εκδόθηκε στη Σμύρνη το 3,7% της εκ 47.600 τόμων παραγωγής ελληνικών βιβλίων της εποχής.

Η «Βιβλιογραφία» αποτελεί κι αλλιώς εργαλείο ιστορικής γνώσης. Διότι παρακολουθώντας μέσα από τα βιβλία την κοινωνική φυσιογνωμία των Σμυρναίων, η σύγχρονη ιστοριογραφία κατόρθωσε, σύμφωνα με τη συγγραφέα, να αντιληφθεί τις αποσιωπήσεις που έλαβαν χώρα όσον αφορά την αρχαϊκή πρώτη φάση της πόλης. Επρόκειτο για μια αναμενόμενη φυσική αντίδραση των πρώτων νοσταλγικών μαρτυριών αλλά και της ιστοριογραφίας μετά την καταστροφή, οι οποίες συγκάλυψαν τη δύσκολη πραγματική εικόνα του τόπου για να καλλιεργήσουν τον μύθο μιας αδιαλείπτως ανθοφορούσας Σμύρνης.

Για περισσότερη αρθρογραφία, γίνετε συνδρομητής στην έντυπη Καθημερινή. (<https://subscription.kathimerini.gr/>)